

Tabor

V VEČEN SPOMIN
SLOVENSKIM DOMOBRANECM
LEGIONARJEM, ČETNIKOM
IN VSEM
ŽRTVAM KOMUNISTIČNE REVOLUCIJE
IN TUJE OKUPACIJE
V LETIH STRAHOT
1941 - 1945

IN THE ETERNAL MEMORY
OF
SLOVENIAN ANTI-COMMUNIST FIGHTERS
AND ALL
VICTIMS OF THE COMMUNIST REVOLUTION
AND FOREIGN OCCUPATION
1941 - 1945

One naročnike "Tabora" v ZDA in Kanadi, ki revijo dobivajo po pošti prosimo, da poravnajo svojo zaostalo naročnino na naslov: Zdravko Novak, 1084 East 177 Street — Cleveland—Ohio 44119, USA.

Revija se vzdržuje samo z naročnino zvestih bralcev, zato čim prej storite svojo dolžnost in s tem omogočite redno izhajanje.

Uprava

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov • TABOR je last in vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor • Mnenje Z. D. S. P. B. Tabor predstavljajo le članki, ki so podpisani od glavnega odbora Zveze. • Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič. • Urejuje uredniški odbor; odgovorni urednik Adolf Škrjanec, za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Jože Jenko.

TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. • Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticomunists

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 933.090

NAROČNINA: Južna Amerika 500 pesov, odn. enakovrednost v dolarju. U. S. A. in Kanada 3.50 dolarja letno; Anglija in Avstralija 1 funt šterling; evropske države 2 dolarja

Naročila, reklamacije in nakazila pošiljajte na naslov upravnika: José Jenko, Pedernera 1075, Villa Madero, prov. Buenos Aires, Rep. Argentina

Vse dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, Villa Ballester FNGBM, Pcia. de Buenos Aires, Argentina

NASLOVNA SLIKA

Pločča, ki so jo ob letošnji spominski preslavi za mrtvimi junaki in vzorniki vzdali v votivno kapelico v Gaju junakov na Orlovem vrhu slovenske pristave v Clevelandu, Ohio, bo poslej tudi velikemu narodu svobodnjakov Združenih držav pričala, da je to spomenik slave tistim, ki so kot prvoborci dali življenje na mrtvi straži proti komunizmu zato, da bi tudi v tej veliki deželi človek ostal svoboden

Tabor

*Domovina mati mila,
glej, srce gori, plamti!*

(Domobranska pesem)

Septiembre 1967

BUENOS AIRES

September 1967

REVOLUCIJA

Med zadnjo svetovno vojno je prišlo do gverilske vojne v Franciji, na Norveškem, v Jugoslaviji ter v zadnjih mesecih delno tudi v severni Italiji. Nobena teh držav ni bila osvobodjena izključno zaradi delovanja teh gverilskih enot, in razen v Jugoslaviji, je bila ta gverila popolnoma vojaškega značaja.

Francoski mačkiji, med katerimi so se borili tudi komunisti, niso imeli nikaškega političnega programa. Francoski režim tik po vojni je bil enostavno nadaljevanje predvojnega režima. Šele leta kasneje je desničar De Gaulle izvedel obširne politične reforme v francoskem državnem sistemu. Na Norveškem je bil takoj po osvoboditvi spet vzpostavljen stari režim s kraljem Haakonom na čelu. V Italiji, ki je v zadnjih mesecih uživala status „sobojevnika zapadnih zaveznikov“, so se med gverilci borili tudi komunisti; politična izprememba, ki je iz monarhije napravila Italijo za republiko, pa je bila izvedena na demokratski način — s svobodnimi volitvami.

Edino Jugoslavija je iz vojne izšla s popolnoma spremenjenim političnim obrazom in s strahotnim številom žrtev. Jugoslovanska gverila, tista, ki je po vojni izšla kot zmagovalka, je bila popolnoma političnega značaja. Med vojno in pod sovražno okupacijo je namreč izvedla politično in socialno revolucijo.

Vsaka revolucija, civilna vojna, je bratomorna vojna in največja tragedija, ki more zadeti nek narod. V zgodovini pa bomo težko našli primeru jugoslovanski revoluciji, ki so jo člani komunistične partije izvedli v času, ko je narod trpel pod sovražno okupacijo.

Revolucija v takih okoliščinah je zločin.

Res je nasilje ena izmed bistvenih sestavin vsake revolucije. Vendar

stoji tudi v tej primerjavi jugoslovanska revolucija povsem ločeno od večine ostalih revolucij v svetovni zgodovini.

Ameriška revolucija je bila predvsem upor novo nastale politične in gospodarske tvorbe proti nekemu zastarelemu sistemu, ki ni doumel osnovnega ameriškega načela, ki se je pojavilo na teh obalah od vsega početka: **popolna osebna svoboda.**

Francoska revolucija je bila plod neznosnih socialnih in političnih razmer, ki jih je ustvarila konzervativna aristokracija. Ruska revolucija, predno so jo ugrabili Lenja in tovariši, je bila v resnici vseljidski upor proti izžemanju carja in petrograjskega dvora.

Revolucija v Jugoslaviji pa se odlikuje po nekem načrtnem uničevanju človeških življenj; in to uničevanje se spet odlikuje po svoji nečloveški brutalnosti, po strahotah, ki se celo nam, ki smo jih doživljali, včasih zdijo neverjetne. Jugoslovanski komunisti so grešili nad jugoslovanskimi narodi predvsem v tem, da so med revolucijo iz svojih pripadnikov napravili zveri v človeških podobah in **prisilili protirevolucijo, da se brani z vsemi razpoložljivimi sredstvi.**

Krono tega poživinjenja predstavlja pokolj slovenskih domobrancev v maju in juniju 1945.

V današnjih dneh vse bolj pogosto slišimo glasove, da slovenski komunistični predstavniki izražajo svoje obžalovanje, da je do tega pokolja prišlo. Kriva naj bi bila vojna, v ljudeh zasidrano sovraštvo, nepopolno nadzorstvo vrhovnega poveljstva nad nižjimi poveljniki in strah, da bi utegnili biti zmaga partizanov morda le začasna; zato naj bi bila opozicija popolnoma strta in uničena. Slišimo celo, da bi bilo mogoče tem žrtvam neke v Sloveniji postaviti spomenik, če bi ugled sedanjih oblasti vsled tega ne trpel škode, — in podobno.

Božji milini meljejo počasi; za človeško potrpljenje prepočasi. Lahko pa verjamemo, da postaja teža prelite krvi za slovenske oblastnike vsak dan težja ter da se jih je po več kot dveh desetletjih prijela tista buržujska lastnost, ki ji pravimo vest. Ne slišimo pa nikjer, da bi se odgovorni javno potrkali na prsa, priznali svoj greh in pokazali neko resnično dobro voljo, da popravijo, kar se popraviti sploh še da. Zločin je sicer bil storjen v tajnosti, izpoved pa mora biti javna, ker brez nje ne more biti odpuščanja.

Ameriška revolucija je odprla vrata največjemu razmahu svobode in ustanovitvi največje gospodarske enote na svetu; francoska revolucija je v krvi in grozi ročila gesla o bratstvu, svobodi in enakosti; ruska revolucija je bila morda potrebna, da nekemu pastirskemu narodu pokaže njegovo lastno veličino; naša slovenska, za svetovne razmere majhna, a nič manj strašna revolucija pa bo ostala brezpomembna, če nam žrtve, ki jih je zahtevala, ne bodo pomenile nek neusahljiv vir moči in navdiha. Telesa so strta, ideja pa je ostala, ker je neuničljiva: Bog — Narod — Domovina.

SEPTEMBER 1943

Neko julijsko popoldne leta 1943 se je iz ljubljanske Tehnične srednje šole vsula množica italijanskih fašistov. Po Tržaški cesti so marširali v koloni po dvanajst ter na ves glas prepevali, oziroma rjuli svojo himno: Giovinezza. V gostilni pri Martinu na Viču so Mussolinijevi junaki popili vse vino v kleti in tako ohrabreni so šli v „borbo“. Čez čas se je zaslislalo stréljanje pušk in strojnic ter grmenje ročnih bomb. Gost dim, ki se je dvignil proti nebu, je povedal Ljubljančanom, da je še ena slovenska vas postala žrtev fašistične politike „pomirjevanja“.

Čez nekaj ur se je vsa podivjana fašistična drhal spet valila po Tržaški cesti nazaj v mesto. Okrog vratu so jim visele kokoši in zajci, ure budilke, odeje in kdo ve kaj še vse. Vina in krvi pijani so se vračali z zmagoslavnega pohoda.

Nekako ob istem času je na viško pokopališče pripeljal italijanski vojaški kamion. Za njim se je vlekla široka sled krvi, ki je tekla skozi špranje v podu avtomobila. Na pokopališču so fašisti odprli pregrado ter zmetali na tla 17 okrvavljenih trupel: med njimi dve ženski, katerima so v objem položili mrtvega moškega. Na vrh te strašne gomile so vrgli prašiča, ki je ril med trupli in krulil kot v nekak posmeh...

Kaj se je zgodilo? Blizu naselja Vrhovci, ki spada alj je vsaj takrat spadalo med najrevnejša naselja v ljubljanski okolici, so slovenski komunistični partizani ubili dva italijanska karabinerja ter za svojo vojsko pridobili dve puški, ki sta bili iste kakovosti kot italijansko vojaštvo, to je, zanič. Za dve taki puški je moralo dati svoja življenja 17 ljudi in uničeno je bilo še eno slovensko naselje.

To je samo en krvav primer dogodkov, kakršni so se odigrali v naši domovini v letih 1941 do 1945. Skoraj vsi italijanski, fašistični in nemški zločini nad slovenskim ljudstvom po vaseh so imeli svoj začetek v kakem norem podjetju slovenskih komunistov, ki jim ni bilo mar žrtev, ne trpljenje ljudi, ne materialne škode, ki jo je to postopanje prinašalo.

Ljudje v podeželju so bili pahnjeni na rob obupa. Najprej so vselej prišli partizani, za njimi pa fašisti; in ljudje so romali v zapore, v taborišča, ali pa v grob.

V tem obupu se je slovenski človek slednjič odločil, da se z lastno močjo postavi po robu njim, ki so mu v imenu osvobodilne borbe prinašali gorje in trpljenje.

Vaške straže, ki so se kmalu pojavile po vsem ozemlju takozvane Ljubljanske pokrajine, so bile samo to, kar je njihovo ime povedalo: **Vaške straže**. Fantje so stali na straži pred svojimi vasi in preprečevali komunistom vstop, s čemer so preprečili, da bi Italijani dobili povod za nadaljnje požiganje, pobijanje in odvažanje ljudi v zapore in taborišča.

Komunisti so Vaške straže takoj označili za **Belo gardo**. S tem so

že takrat nehote priznali, da so oni — rdeči, t. j. komunisti, čeprav so na ves glas zatrjevali, da so narodnoosvobodilna vojska. Vaške stražarje so označili za narodne izdajalce, ki naj bi se borili skupno s fašisti proti slovenskemu narodu, dočim naj bi bili partizani odkriti in neizprosni sovražniki Italije in fašizma.

Dogodki po kapitulaciji Italije septembra 1943 pa so razgalili vso komunistično prevaro ter pokazali v pravi luči resnične komunistične namene na Slovenskem.

Ko so predstavniki Vaških straž prišli na poveljstvo italijanske divizije v Novem mestu, da bi dosegli izročitev italijanskega orožja Vaškim stražam, so tam našli komunistične poveljnike, ki so z Italijani že sklenili sporazum, na podlagi katerega je bilo vse italijansko orožje izročeno partizanom. Taka predaja seveda ni mogla biti izvršena samo po nekaj urnem pregovarjanju, temveč je bila skrbno pripravljena vse dolge mesece, v katerih so Italijani komunistom stalno dobavljali takšno orožje, o katerem Vaški stražarji še sanjati niso mogli.

Tako je prišlo do **Turjaka**. Vaški stražarji, oboroženi z navadnimi puškami so se zatekli v grad, ki so ga italijanski topničarji v sestavu komunističnih brigad s svojimi topovi po devetih dneh obstreljevanja zrušili in izsilili predajo borcev.* Kakšna je bila njihova usoda, ni treba ponavljati.

To plodonosno sodelovanje med slovenskimi komunisti in italijansko vojsko pa je rodilo svoj prvi sad že nekaj dni pred Turjakom, ko so z istimi topovi navalili na vas **Grčarice** blizu Kočevja, kjer so se zadrževali slovenski četniki. Tudi tu so italijanski topovi opravili svoje rušilno delo in proti njem je bilo orožje četnikov brez moči.

Partizanska propaganda je ves čas med vojno in po njej trdila, da so se „osvobodilni“ borbi upirali predvsem reakcionarni klerikalni elementi, za katere so iznašli skrivenčeno ime „klerofašisti“. Vse, kar je bilo naprednega in domoljubnega, pa naj bi bilo zbrano v Osvobodilni fronti. Grčarice same so dokaz, da je taka trditev neresnična.

Težko si je predstavljati skupino slovenskih ljudi, ki bi bili bolj napredno in domoljubno usmerjeni, kot so bili to po veliki večini borci na Grčaricah. Bil je to cvet slovenske liberalne, sokolske inteligence. Med njimi so bili doktorji, inženirji, duhovniki, častniki, univerzitetni študentje in drugi izobraženci, ki so bili vsi prepojeni s tistim, kar bi lahko imenovali

---

* Vsa Ljubljana je slišala grmenje italijanskih topov pred Turjakom. Slišali so jih tudi Nemci, ki so prevzeli oblast v mestu. Samo nekaj čet vojaštva in tankov bi bilo potrebnih, pa bi bil razbit obroč okrog gradu in borci bi bili rešeni. Toda s stolpa starodavnega obzidja se je vila slovenska zastava in za ljudi, ki so se borili pod to zastavo, Nemci niso imeli nobenega razumevanja. Branilci so bili prepuščeni samim sebi in slednjič so morali podleči.

bojeviti nacionalizem. Predani so bili in verovali so v idejo močne Jugoslavije. Če je bila v tistih zmešanih dneh kje skupina ljudi, ki bi jih lahko označili za slovenske nacionaliste in naprednjake v pravem pomenu besede, potem je bila to skupina sto in več fantov na Grčaricah. Vse to potrjujejo tudi izjave komunističnih poveljnikov, ki so po padcu Grčaric izjavljali, da jim slovenski četniki škodujejo predvsem politično. Na Grčaricah zbrani fantje so pričakovali prihoda skupine 500 srbskih četnikov, s katerimi bi nato csnovali jedro nacionalistične gverile na slovenskih tleh. Italijansko orožje v komunističnih rokah pa je preprečilo tudi ta načrt.

Sledila je nato še komedija v Kočevju, kj ji partizani pravijo „Kočevski proces“ proti „vojnim zločincem“. Najvidnejši borci z Grčaric in Turjaka so bili postavljeni pred to sodišče, ki jih je tožilo, sodilo in obsodilo zaradi narodnega izdajstva in kolaboracije s sovražnikom, tistim sovražnikom, ki je dal vaškim stražarjem zastarele puške, komunistom pa moderne topove.

Pred leti je bila v Rimu, v Palazzo Venezia, prirejena obširna razstava, na kateri so Italijani z dokumenti in fotografijami hoteli pokazati svetu, kako so se ves čas borili za svobodo svojih in drugih narodov. Med razstavljenimi povečanimi fotografijami je bila tudi ena, katere naslov je povedal, da predstavlja hrabre italijanske vojake, ki se ramo ob rami s slovenskimi partizani bore za svobodo — slovenskega naroda.

Padla je tudi druga krinka. Ko so v domovini obhajali 20-letnico jugoslovanskega poraza, niso govorniki govorili o pričetku narodnoosvobodilne vojne, temveč o pričetku socialne revolucije na Slovenskem. S tem so sami priznali tisto, kar so med vojno tako vztrajno tajili in prikrivali: slovenski komunistični partizani niso bili nikaka osvobodilna vojska, temveč navadna strankarska milica, ki se je borila za svoje revolucionarne namene. Slovenija je bila osvobojena šele po padcu Nemčije, torej ni vsa „osvobodilna vojna“ skrajšala trpljenja naših ljudi nitj za en sam dan!

Štiriindvajset let je poteklo, odkar so borci na Grčaricah in Turjaku za vselej odložili svoje orožje. Nam, ki smo preživel tista težka leta in ki smo živi samo zato, ker so oni padli, ni danes ne do strupenega sovraštva, ne do maščevanja. Njihova žrtev ni bila zaman. Danes se vaški stražarji in domobranci bore na vseh koncih sveta — do Južnega Vietnama. Svet je spoznal pravo podobo komunizma in že kljub temu išče nekega sožitja z njim, je to predvsem zato, ker se zaveda visoke vrednosti človeškega življenja.

Ko smo pred leti prihajali v to deželo, so nas mnogi obsojali in očitali, da se naših rok drži bratovska kri. To ni res; res pa je, da se v naših žilah pretaka ista kri, ki so jo komunisti tako brezobzirno preivali ter z njo pojili izmučeno slovensko zemljo. Vsi tisti, ki so takrat ali še danes dvomijo v resničnost naše zgodbe, naj se že vendar vprašajo: ali je res mogoče, da je na tisoče slovenskih mater rodilo narodne izdajalce?

Nič ni več ostalo od borcev na Grčaricah in Turjaku. Samo spomin;

— in ta boli. Boli pa ne samo zato, ker so svoje poštenje in politično navlnost morali poplačati s svojimi življenji; boli nas ta spomin tudi zato, ker nam vsakdanje življenje in pehanje vse bolj in bolj prerašča spoznanja tistih dni. Njihov pepel se je povrnil v sveto slovensko zemljo, naša življenja pa dogorevajo na tujem...

Zato nam ne zamerite, bratje, če nam od časa do časa iz srca bruhne boleost v spominu nanje, ki so pred štiriindvajsetimi leti umirali, in žalost nad nami samimi, ki jim še sveče ne moremo prižgati na grobeh.

F. G.

TOKOVI ČASA IN ODGOVORNOSTI

Naša bližnja in daljna preteklost nam dokazuje, da je slovenski človek bil vedno zaveden in pripravljen na žrtve za svoj narod. Tako je bilo pred 50. leti in tako pred 25. leti, ko je cvet slovenstva krvavel za narodovo svobodo. Tudi danes je domovina v stiski in v veliki potrebi, narod pa je okovan v suženjstvo iz katerega si ne more pomagati.

Mala vejica naroda živi v svobodi in le ta je v stanju delovati za narodovo svobodo. Vprašanje pa je, ali se ta svobodna veja zaveda svoje odgovornosti do naroda doma, in koliko je pripravljena žrtvovati danes za narodovo svobodo.

Temeljit pogled v nas same nam daje analizo in odgovor, kje stojimo. Postali smo precej brezbrizni. Naš idealizem se vse preveč izraža v besedah, dejanja pa so šibka ali pa jih sploh ni. Zelo radi se izgublamo v brezpomembnih malenkostih, medtem pa spregledamo to, kar je važno in kar od nas zahtevajo današnji časi in razmere.

Današnji čas ni dosti drugačen kot je bil tisti, v katerem so naši predniki živeli in žrtvovali za narod vse, kar so premogli. Razlika je v tem, da so naši vzorniki zajemali svojo moč v narodu, s katerim so živeli, mi pa smo raztreseni po vsem svetu in le šibko med seboj povezani, v kolikor sploh smo. Manjka nam neke osnovne niti ki bi nas povezala v skupno delo za narodovo korist. Največkrat se že ne zavedamo, kaj se okoli nas dogaja, in sprejemamo novice o razvoju doma in v svetu popolaoma mirno, kot da nas vse skupaj ne briga dosti.

Svobodni svet je danes v vojni z mednarodnim komunizmom. Istočasno ko padajo številne žrtve, pa se po svetu pojavljajo tudi glasovi, da svobodni svet nima pravice vmešavati se v razmere na srednjem vzhodu — Indokini itd. Mi, ki smo nekoč preživeli komunistično revolucijo, in imeli priliko na lastni koži spoznati taktiko mednarodne komunistične zarote, bi morali biti glasni. Ni pravilno, da mirno gledamo, kako „pacifisti“ protestirajo proti ameriškemu vmešavanju v Vietnamu. Ni prav, ko mirno

gledamo, kako komunisti širijo svoje vrste in trosijo svoje laži prav v de-
želah, v katerih živimo. Zlata prilika je tu, da svoja izkustva povemo.
Sedaj je prilika, da z objektivnimi dokazi, ne propagando, pokažemo, kaj
so osnovni principi svobode in demokracije. Z lahkoto dokažemo, kje so raz-
logi za zavoženo komunistično gospodarstvo doma, kajti brez ekonomske
svobode ni ne politične, ne kulturne svobode.

Ta zlata prilika bo zamujena, ako bomo ostali indiferentni in vlekli
vsak v svojo smer. Naša izkustva so vendar dovolj bogata, da bi nas mo-
rala izučiti, kako smemo in kako ne smemo delovati. Zajemimo ta izku-
stva in pokažimo svetu in zlasti nevednim in naivnim, kaj se skriva za tako
imenovanimi osvobodilnimi akcijami v Aziji, Afriki in drugje.

Žal se zdi, da je naša pozornost obrnjena na pot uživanja, blagosta-
nja in pozabe; zato ne čujemo glasov tistih, ki v suženjstvu upirajo oči
v nas in nas rotijo: „Ne pozabite nas!“

Prisluhnimo glasovom domovine in skušajmo sedanje stanje razumeti
in ga tolmačiti z razumom in ne s srcem. Mnogi žele obiskati domovino in
naravno je to; toda mnogi za ceno tega obiska stopajo v pasivnost. Niče-
sar nočejo storiti, kar bi moglo eventuelno kompromitirati njihov obisk.
Obisk za ceno zatajitve prepričanja je zgrešen in grda nevhvaležnost do
vseh, ki so skozi desetletja krvaveli za resnično svobodo našega naroda.
Nikar ne nasedajmo novi komunistični taktiki, ki je silno precizno formu-
lirana, da zavaja ravno nas v svobodi. Spremembe doma, izmenjave na par-
tijskih vrhovih in rotacije položajev niso znak popuščanja; tudi ne znak,
da bi režim krenil na pot demokracije, pač pa so znak gnilobe in odločne
volje partije, ostati na položaju za vsako ceno.

Pred nedavnim sem v razgovoru z mladim inteligentom debatiral o
tem in onem v komunističnih državah; med drugim tudi o razmerah v naši
domovini. Nenadoma me sredi razgovora mladenič prekine rekoč: „Povej
mi kako to, da vaši ljudje, ki so pred 22 leti bežali pred komunizmom in
zapustili domovino prav zaradi komunizma, danes v masah hodijo nazaj
na obisk.“ Nadaljeval je še: „Za nas je to težko razumljivo, ko na eni
strani govorite o komunističnih grozodejstvih, na drugi pa hodite njim
v naročje.“ Težko je direktno odgovoriti na tako vprašanje. Jasno pa je,
da nas svobodni svet ne razume, in veliko vprašanje je, koliko zaupa v naš
idealizem in iskrenost naše borbe proti komunizmu.

Lepo bi bilo, da bi pogosto vsak zase pomislil na naše odgovornosti
do naroda v sužnosti. Lepo, če bi vsak po svojih močeh prispeval, da zdru-
žimo naše sile v borbi proti komunizmu. Pokažimo pred svetom in doma,
da je naš glavni in skupni cilj svoboda domovini. Zunaj ne bomo usmerjali
tokov doma. Mnogo pa lahko pomagamo s tem, da te tokove v svetu pra-
vilno tolmačimo. To pa smo dolžni, ako je v nas še količkaj čuta odgovor-
nosti do tistih idealov, za katere so desetisoči padli, in za katere so tako
neumorno delovali naši predniki.

Gen. Leon Rupnik

PREDLOGI

V konceptu o svojem zadržanju pred in med drugo svetovno vojno je gen. Leon Rupnik zapisal, da je po avdijenci pri vojnem ministru gen. Milanu Nediću leta 1940, ko je poročal o ideji o državnem reduitu, tudi „prinesel posebno povelje vojnega ministrstva, da podam mišljenje o mobilizaciji pri čemer sem izkoristil priložnost, da sem čisto sproščeno dal izraza svojemu osebnemu stališču do udeležbe na vojni.“ Poleg Rupnikove „Idejne skice o nacionalnem reduitu,“ ki jo je TABOR prinesel v celoti v prejšnji številki, danes prinašamo izvlečke tudi iz tega drugega nadvse dragocenega zgod. dokumenta, ki je poleg drugega silen dokaz ne samo generalove strokovne sposobnosti, ampak tudi njegove državniške in politične intuicije. — Ker originalni dokument sam obsega 39 v cirilici tipkanih pisarniških strani in bi z 10 tehničnimi prilogami in obrazloženji zrastel do obsega cele knjige, prinašamo samo kratke izvlečke iz osnovne listine, ki se nam zde važni za presojo naše zgodovinske problematike. Poleg ostalih dokumentov iz Rupnikove zapuščine, kot npr. njegovo osebno mišljenje k zakonu o ustroju vojske in mornarice itd., bo tudi ta dokument nekoč nujen sestavni del študijskega gradiva na višjih vojaških šolah. (Op. ur.)

PREDLOG

po povelju gospoda Ministra Vojske in Mornarice
str. zaup. Dj. št. 6010 z dne 3. junija 1940

Okrogli pečat:

ŠTAB UDVRDJIVANJA

(Grb)

Djeneralštab

LJUBLJANA

29. 8. 1940

IV. MOBILIZACIJA

Ne glede na to, če in kako se bodo srednje in male evropske države v političnem, gospodarskem, kulturnem, socialnem, ideološkem i. dr. pogledu prilagodile novemu položaju v Evropi, pa brez ozira na pomoč, ki jim jo bodo pri tem nudile velesile, je gotovo to, da bodo prosperirali samo oni srednji in mali narodi, ki bodo z neumornim delom združenih narodovih sil in, če treba, z borbo dokazali svojo voljo do svobode ali vsaj relativne samostojnosti in samoopredelitve. Proti takšnim naporom ne bodo imeli ničesar tudi zmagovalci v tej vojni, saj so na ta isti način iz poraženih postali zmagovalci. (*)

Izraz naše volje do obrambe je lahko samo vojska najvišjih moralnih, disciplinskih, materialnih, organizacijskih in taktično-tehničnih kakovosti.

Količina vojske stoji daleč za kakovostjo, ker v svoji začetni neenaki proporciji z ozirom na kakovost samo zavira uspeh in je vzrok poraza. (Naša vojska npr. trpi še od leta 1921 na hipertrofiji svoje vojne formacije, ki je ustvarjena pod pritiskom tedanjih zaveznikov in jo je ovirala pri naravni, organski, logični in postopni izgradnji.)

Samo kakovostno najpopolnejša vojska — čeprav majhna — lahko iz narodne mase postopno naredi vedno večje in kakovostno vedno boljše bojno orodje. V to — k naši bodočnosti naperjeno smer bo morala pod današnjimi okoliščinami kreniti tudi naša notranja vojna politika, ker je naša vojska orjaškim in kakovostno visoko stoječim vojnimi silam treh sosednjih avtoritarnih velesil trenutno dorastla samo v toliko, da bi se samo kratek čas lahko borila za svojo čast, pa pri tem riskirala izgubo svobode in obstanka vsega našega naroda.

Predpogoj za napredek naše vojske v spredaj omenjenem smislu je pobijanje iluzionizma, ki so nam ga vsilili od zunaj, pa gojitev onega zdravega smisla za stvarnost, ki je našemu preprostemu narodu tako svojski in ki nas bo usposobil za pravilno ocenjevanje visokih moralnih, etičnih in borbenih lastnosti — pa trenutno še zelo skromnih materialnih sil našega naroda — in nas varoval pred zgrešenimi postopki.

Mnogo realnega smisla zahteva prav vprašanje o načinu priprav in izvedbe naše mobilizacije; in to vprašanje je postavljeno s poveljem gospoda Ministra Vojske in Mornarice o tem predmetu.

Za pravilno proučevanje vprašanja o pripravah in izvedbi mobilizacije naše vojske — oziroma (v totalnem smislu) vsega našega naroda — za obrambo dežele je treba postaviti nekatera predhodna vprašanja in dati najbolj stvarne odgovore.

(*) Popolnoma jasna aluzija na zapadne zaveznike, ki so bili konec avgusta 1940, ko je bil ta dokument pisan, še poraženci. (Op. ur.)

1) So mali in srednji narodi — sami ali v medsebojni povezavi — sposobni, da se s svojim **sedanjim** splošnim obrambnim potencialom zoperstavijo pohodom orjaških najpopolneje opremljenih in izurjenih vojsk velesil?

Odgovor: Mali in srednji narodi s svojimi številčno slabimi in zastarelimi zračnimi silami, s svojimi fragmentiranimi motoriziranimi oddelki, s svojo pomanjkljivo oborožitvijo in industrijo, s svojimi — z ozirom na današnjo vojno — zastarelimi organizacijami in s svojo še nedovršeno in še ne zadosti globoko fortifikacijo trenutno, pa tudi v bližnji bodočnosti — niso v stanju, da bi se trajno in uspešno upirali velikim narodom in da bi na ta način zavarovali svoj obstoj in svobodo.

Za ohranitev obstanka in svobode se torej morajo mali in srednji narodi, predvsem pa oni, ki jih zemljepisno držijo v kleščah veliki sosedi, z modro politiko in velikim diplomatskim taktom bodisi izogibati skrajnemu sredstvu, t. p. vojni, ali pa se bojevati — če je vojna „ultima ratio“ t. j. neizbežna — ob strani onih velesil, ki imajo bolj sigurne izgleda na končni uspeh, pa da pri tem kajpak izvečejo največjo možno korist — zase. (*)

2) Moramo v tej krizi ostati pasivni, sedeti prekrizanih rok in čakati na nek čudež? Ali pa moramo zastaviti vse sile za izboljšanje naše obrambne moči? Je današnji čas sploh primeren za reorganizacijske in reformacijske posege, ali pa moramo počakati na sklenitev miru med trenutno za-vojevanimi silami?

Odgovor: Izogibajoč se vsakršni provokaciji in agresivnosti, je najbolj energična reorganizacijska in reformatorska dejavnost na vseh področjih narodnega življenja in državne obrambe ravno v tej revolucionarni dobi neodločljiva. Brez vsakršne reklame, tajno in tiho, pa tem bolj požrtvovalno se je treba lotiti teh poslov v vojski, ker bi vsakršno čakanje in odlašanje pomenilo bolezen in smrt. Zato je treba s konkretno zapovedanim delom na reorganizaciji vojaške evidence, statistike in mobilizacije dejansko pričeti takoj, čim bodo smernice določene.

3) Je naša vojska — s svojo sedanjo organizacijo in s svojim sedanjim načinom mobilizacije — dorastla nalogam, ki jih postavlja sedanja vojna za obrambo naše države?

Odgovor: Spredej postavljenim nalogam naša vojska v mnogih ozi-rih ni dorastla, ker sta njena organizacija in mobilizacija zasnovani na podlagi tujih doktrin, ki so se izkazale kot napačne tudi pri onih vojskah, ki so jih postavile. Te doktrine so poudarjale formalistične in materialistične šablone, pa zanemarjale duha in dinamiko. Za stare narode so te doktrine — po čezmernih naporih v svetovni vojni — verjetno logične in naravne, za naš mladi, sveži in borbene dinamike poln narod pa so bile zavo-rove in okovi, ki se jih moramo čim prej otresti.

(*) Podčrtanje naše. (Op. ur.)

4) Kakšna mora biti in je pod danimi okolnostmi možna organizacija obrambe naše države, da pozitivne bojne lastnosti naših vojakov in naša sedanja bojna sredstva pridejo do najbolj učinkovitega in uspešnega izraza?

Odgovor v najbolj grobih potezah:

a) Organizacija obrambe naše države mora temeljiti na napadalnem duhu naših vojakov, toda ne v smislu nekih fanatičnih, dalekosežnih ofenziv, o katerih spričo naše skromne številčne moči in še bolj skromnih sredstev za sedaj sploh ne more biti govora, temveč izključno samo v smislu aktivne obrambe znotraj naših meja. Zato je treba ta napadalni duh negovati in kultivirati še bolj kot doslej in predvsem usmeriti k iniciativi najmanjših skupin in nižjih starešin — patrol, deset, vodov, čet, bataljonov — v vseh okolnostih, kadar niso neposredna sestavina višjih enot in pod povsem neposrednim poveljstvom višjih starešin. (*)

b) Ker je z ozirom na pomanjkanje sredstev nemogoče, da bi zaradi operativne uporabe naše napadalne taktike ustvarili organizacije, ki bi zajele glavno naše operativne vojske, je potrebno organizirati udarne in zasedbene (V originalu: posadne — Op. prev.) formacije.

Za borbo morajo biti udarne in zasedbene formacije na isti kakovostni višini.

Razlika je samo v tem, da udarne formacije morajo razpolagati s specialnimi sredstvi... zaradi kar najbolj uspešnega, udarnega taktičnega delovanja in zaradi operativne gibljivosti pred in po dejstvenosti.

c) (V cirilici: v) — Op. prev.) Utrjevanje (fortifikacija) mora biti v organizaciji obrambe naše države kar najbolj popolno prilagojeno stvarnostim. (**)

Udarne skupine bi seveda vsekakor dopolnjevalo najmlajše, najposobnejše in najbolj izvežbano moštvo.

Z ozirom na spredaj opisan način obrambe države in z ozirom na temu prilagojeno reorganizacijo operativne vojske je treba reorganizirati pripravo in izvedbo mobilizacije.

A. Predhodne konstatacije.

(*) Tkzv. mala vojna, gverila. (Op. ur.)

(**) Na tem mestu v zgoščeni obliki sledi vse, kar je gen. Rupnik z vsemi tehničnimi podatki predlagal v svoji idejni skici o državnem reduitu, ki jo je TABOR v celoti prinesel v prejšnji številki (Opomba ur.)

.....

B. Priprave za novi način mobilizacije

.....

10) Pravilen način dopolnjevanja kadra.

To je eden najvažnejših problemov, ker posega v moralno, duhovno in duševno področje vojske, torej v abstraktne osnove njene kakovosti.

Kdorkoli je jeseni 1939. leta imel priložnost opazovati delo in življenje aktiviranih čet v teku izvajanja mobilizacije ter prve dni in tedne po tem, je moral priti do objektivnega zaključka: „da so te čete daleč izpod potrebne pripravljenosti in da je za nas prava sreča, da takrat ni prišlo do spopada z eventualnimi sovražniki.“

.....

So bili vzroki tega negativnega pojava organizacijske in materialne prirode; ali pa so bili vmes globlji in nevidni razlogi? Ker je organizacijske, tehnične in materialne pomanjkljivosti mogoče odpraviti, če je vsa vojska prežeta dobre volje, so bili v slučaju lanskoletnega aktiviranja kot povzročitelji negativnih pojavov vmes prvenstveno moralni žinilci.

Vsaka vojska mora imeti svoj kolektivni duh in moralo; toda tudi vsak polk ima svoje parcialne moralne kakovosti, ki so rezultat tradicije, močne osebnosti poveljnika ter zavesti tesne povezanosti med ljudmi ožjega področja.

.....

Verjetno z namero, da bi v jugoslovanski vojski ustvarili in učvrstili zavest jugoslovanske skupnosti, je bilo pri nas vpeljana eksteritorialno dopolnjevanje kadra; toda nikdo se ni spomnil, da ima tudi tradicija posameznih delov vojske svoj velik moralni pomen...

.....

...potrebno je z enako skrbjo negovati in kultivirati kolektivno jugoslovansko vojaško zavest ter tovarišstvo in tradicijo v okviru teritorialnih enot zaradi njih čvrstjše disciplinske in moralne kohezije. Kolektivna jugoslovanska zavest nam bo toliko bolj potrebna, ker se federativna ureitev države vedno bolj razvija in vojska postaja edini za vse prebivalstvo sprejemljiv in vsemu svetu viden nosilec naše državne skupnosti.

Način, kako bi to bilo mogoče doseči, je načelno sledeči:

a) Aktivni častniški in podčastniški zbor mora biti nekompromisni predstavnik jugoslovanske državne skupnosti v vojski. Njegova številčna proporcionalnost mora biti pravična in odgovarjati številčni proporcionalnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev. V okviru te proporcionalnosti morajo biti vsaki kadrovski enoti (polku, bataljonu) prav tako proporcionalno dodeljeni častniki in podčastniki Slovenci, Hrvati in Srbi kot neločljiva in trdna tovariška skupnost.

b) Nosilec teritorialnih vrlin vojaške enote so rezervni častniki, pod-

častniki, kaplarji in vojaki, ki v slučaju mobilizacije te enote dopolnjujejo iz določenega teritorialnega področja.

Da bi bilo to moštvo vzgojeno tako v jugoslovanski vojaški kolektivnosti kot v tradiciji in tovarištvu svoje enote, mora vsakdo že ob prvi priležnosti, ko pri rekrutaciji postane vojak (to rekrutsko prisego je treba tudi pri nas predpisati), vedeti:

1) Da je odslej jugoslovanski vojak in člen te in te slavne (domače) enote.

2) Da bo zaradi tega, da bi spoznal veliko in lepo skupno domovino Jugoslavijo in svoje tovariše Hrvate in Slovence (Srbe in Slovence, oziroma Srbe in Hrvate), moral prvo polovico svojega kadrovskega roka odslužiti izven svoje ožje domovine, pa da se bo po dopustu svoje skupine (Orig.: partisko osustvo — Op. prev.) povrnil v svoj domači polk kot najbolje pripravljen in izvežban vojak. Prepostavljajoč dveletni kadrovski rok, bi bil vojak na ta način prvo leto vojaške službe vzgojen v duhu jugoslovanske vojaške kolektivnosti, dočim bi drugo leto spoznal one starešine in tovariše, s katerimi bo moral v slučaju potrebe na bojišče, se izpopolnil in specializiral v pouku z ozirom na konkretne potrebe dotične enote in bil končno vzgojen v kolektivnem, prav posebej pa v individualnem duhu tradicij in tovarištva dotične enote.

Vsi predlogi, ki sem jih postavil... bodo idejno in v podrobnostih koristni samo tedaj, če bodo nadalje razviti s smislom poenostavljanja, pa nikakor ne kompliciranja; zakaj vse, kar je enostavno in preprosto, — je dobro in lahko izvedljivo.

EVSTAMOB

2981940

IZ DRUŠTEV

Glavni odbor ZDSPB Tabor

Sedanja poslovna doba Glavnega odbora ZDSPB TABOR se bliža svojemu zaključku in morda bi bilo umestno in potrebno, da se članstvo Zveze in bralci našega glasila seznanijo z delom in načinom dela tega odbora v pretekli poslovni dobi.

Delno je sicer storjeno v mesečnih okrožnicah, vendar iz tehničnih razlogov te okrožnice ne morejo doseči vseh raztresenih članov. Naj torej pričujoče poročilo izpolni to vrzel.

Leto 1966, to je prvo leto poslovne dobe, ki traja dve leti, lahko upravičeno imenujemo leto potovanja. Člani Glavnega odbora so v tem letu po-

tovali širom Amerike z namenom, da razširijo organizacijo in okrepijo že obstoječe postojanke, pa tudi, da omogočijo skupno razpravljanje članov odbora, ki žive delno v USA in delno v Kanadi.

Že v zgodnji pomladi oziroma že ob koncu zime, februarja 1966, je skupina članov Glavnega odbora iz Clevelanda potovala v Chicago, da se sestane s tamkajšnjimi borci in jih skuša organizirati v novo postojanko. Sestanek se je vršil v slovenski šoli pri sv. Štefanu in je potekel v znamenju prijateljskih razgovorov. Razložen je bil nastanek in namen organizacije, pa tudi dogodki, ki so pripeljali do reorganizacije v letu 1964. Razgovor je vse prehitro minil in čikaški borci so nato osnovali svoje poverjeništvu DSPB TABOR.

Koncem aprila smo šli spet na pot; tokrat v Windsor, Canada, kjer živi močna skupina Slovencev, med njimi nekdanji borci. Tudi ta sestanek je nadvse zadovoljivo uspel in zbrani borci ter njihove družine so zlasti pozorno poslušali poročilo **Milana Zajca** o njegovem osebnem križevem potu v Kočevski Rog, v masovni grob, in nato iz groba v svobodo. Tudi v Windsorju je bila osnovana nova postojanka DSPB TABOR.

Avgusta meseca so clevelandski člani Glavnega odbora potovali v Strykersville, New York, kjer se je vršila seja Glavnega odbora na prijetnem poletnem posestvu soborca **Bineta Planinška**. Na tej seji so bili izdelani predlogi za letni občni zbor in obravnavane tekoče zadeve organizacije.

Občni zbor Zveze se je leta 1966 vršil v Torontu, Canada, in Clevelandčani smo šli spet na pot. Torontčani so se zborovanja udeležili skoraj polnoštevilno, med nami pa je bil tudi duhovni vodja Zveze **father Gaber**. Ker so bili na razpolago trije dnevi, smo ostali še v gostih pri torontčanih in tudi obiskali njihovo pristavo zunaj mesta. Občni zbor leta 1966 je bil res prvi redni občni zbor po reorganizaciji in je potekel v najlepšem razpoloženju in sodelovanju.

Že sredi trde zime, tik pred odhodom **Milana Zajca** na obisk v Argentino se je vršil v Angoli, New York, še en ožji sestanek, na katerem smo obravnavali najbolj nujna vprašanja, o katerih je Milan Zajec nato govoril s sotorci v Argentini.

Osrednji uspeh našega dela v letu 1966 pa vsekakor predstavlja **Spominski zbornik**, ki je bil izdan v maju mesecu in vsebuje najlepše posnetke s proslave 20-letnice Vetrinjske tragedije v letu 1965 na Slovenski Pristavi pri Clevelandu. V ta Zbornik je bilo vložnega mnogo truda in skrbi, je pa v resnici dostojen doprinos k vzdrževanju spomina in spoštovanja do naših najboljših. Mimogrede: nekaj izvodov tega zbornika je še na razpolago.

V letu 1967 se je organizacijsko delo in poslovanje Glavnega odbora vrnilo v redne tirnice. Glavni odbor se je mesечно sestajal na sejah, ki so bile v tem letu vse v Clevelandu, kar je omogočila redna in učinkovita zveza z odborniki izven Clevelanda in izven severne Amerike. Na teh sejah je odbor razpravljal o nekaterih še nerešenih vprašanjih in nakazal njihovo rešitev, ki jo bo, o tem smo prepričani, izvedel novi Glavni odbor,

izvoljen na občnem zboru v Clevelandu. Novi Glavni odbor bo nase prevzel tudi nalogo, organizirati dostojno proslavo 25-letnice Grčaric in Turjaka, kakor tudi položitev osnove za četrstoletnico Vetrinjske tragedije, ki jo bomo obhajali v letu 1970.

Glavne naloge, ki stoje pred nami, so predvsem ideološkega in pa zgodovinsko-propagandnega značaja. Posebno pozornost bo treba v novi dobi posvetiti tisku, tako glasilu, kot tudi izrednim publikacijam, ki naj bi pomagale vršiti naše poslanstvo med svobodnimi Slovenci v svetu.

Glavni odbor ZDSPB TABOR gleda na svojo pravkar preteklo poslovno dobo z zadoščenjem in na prihodne naloge s samozavestjo in zaupanjem v popolni uspeh.

P. Borštnik, tajnik

Spominska proslava v Clevelandu

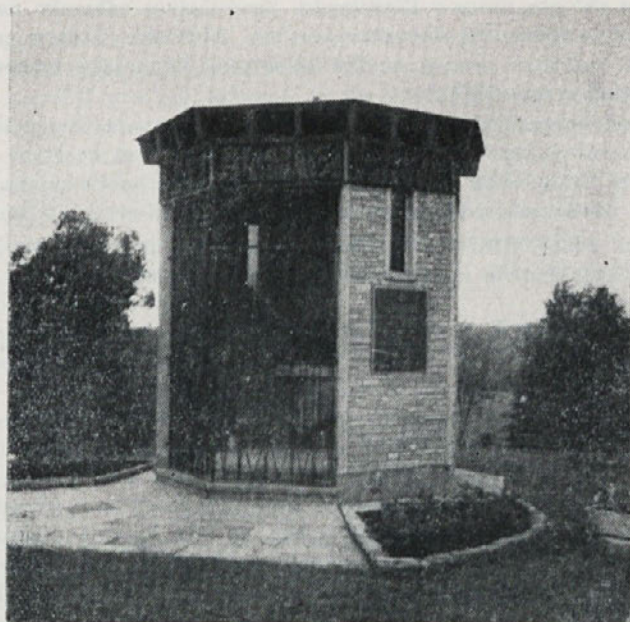
Prvo, kar so udeleženci letošnje proslave Vetrinja v Clevelandu opazili na Orlovem vrhu Slovenske Pristave, je bila izredna prikupnost tega prostora. Cvetlične grede so bile v polnem cvetju in vse lani zasajene okrasne smreke so se lepo razrastle in pridružile so se jim zdaj še lipe. Z nočjo pa so bile prižgane še barvne luči in reflektorji, tako da je ves vrh gorel in žarel v poletno noč.

Proslava se je vršila 10. in 11. junija. Člani DSPB Tabor — Cleveland so si za letošnje leto zadali nalogo, da oskrbijo spominsko ploščo, ki bi bila vzdana na kapelici ter bi v slovenskem in angleškem jeziku pričala o slovenskih junakih in namenu te spominske kapelice.

Načrt za ploščo je izdelal podpredsednik Zveze ing. Lekan, tehnično izvedbo pa je imelo v rokah podjetje Karst Memorial. Plošča je vzdana na severovzhodni strani kapelice in je vidna vsem, ki se pripeljejo na Pristavo.

V soboto zvečer, 10. junija, je bila izvedena primerna spominska svečanost, med katero je imel glavni govor predsednik ZDSPB Tabor ing. France Grum. V svojem močnem govoru je poudaril predvsem tisto neizpodbitno dejstvo, ki ga nobeno zavijanje zgodovine in potvarjanje resnice ne more prepiti: da je namreč bilo 15.000 slovenskih domobrancev poklanih, ne da bi jim bila dana pravica, da pred kakršnim koli sodiščem branijo svoje ideje in svoje zadržanje v času komunistične revolucije.

Ploščo je odkril borec-invalid Hinko Zupančič, ki sta mu stala ob strani ga. Albina Odar-Kozinova in Stejčev oče iz št. Vida pri Stični. Pri sporedu je sodeloval tudi moški zbor borcev pod vodstvom ing. Frančka Gorenjka, Ivan Jakomin in dr. Milan Pavlovčič pa sta bila recitatorja. Svečanost je zaključil č. g. France Gaber, ki je nato vodil molitev žalostnega dela rožnega venca.

V nedeljo zjutraj je iz Clevelanda spet krenil zdaj že tradicionalni sprevod avtomobilov po cesti 90. do Slovenske Pristave. Sprevod je bil najdaljši doslej, saj je na Pristavo pripeljalo 120 avtomobilov. Prvič smo letos tudi imeli na enem izmed avtomobilov nameščen napis v angleščini, ki je govoril o pomenu našega spreveda. Številni turisti iz drugih ameriških držav, ki so prehitevali našo kolono, so z zanimanjem brali napis, ki ga je oskrbel **Ivan Hočevar**.

Ob prekrasnem vremenu se je pred kapelico zbrala četa borcev, velika skupina narodnih mož in Slovenci od blizu in daleč. Sveto mašo je daroval č. g. **France Gaber**, lektor pa je bil g. **Zdravko Novak**. Č. g. Gaber, duhovni vodja Zveze, je v svoji pridigi poudaril, da je temelj in bodočnost slovenskega narodnega življenja v zvestobi Cerkvi in ljubezni do Matere božje. Svoje misli je nato prenesel v današnji pokoncilski čas in ponovil, da se reforma vatikanskega koncila v ničemer ni dotaknila bistvenih vprašanj in resnic naše vere, ki je slej ko prej ista in enaka oni, za katero so darovali svoja življenja tudi naši soborci.

Po sv. maši pa je č. g. Gaber s stolom pokojnega škofa Rožmana blagoslovil spominsko ploščo na kapelici.

Na istem prostoru so bile popoldne opravljene še pete litanije Matere božje, s čemer je bila letošnja proslava Vetrinjske tragedije zaključena. Celotno organizacijo izdelave plošče in vseh svečanosti je vodil odbor DSPB Tabor-Cleveland, pod vodstvom požrtvovalnega predsednika **Milana Zajca**.

ki je, čeprav še vedno prizadet od nesreče pri delu, do kraja opravil svojo nalogo.

Vsa koletna proslava Vetrinjske tragedije na Slovenski Pirsitavi je clevelandčanom postala nekak mejnik. Postavljena na sam začetek poletja, nudi našim rojakom priliko, da je njihova prva misel na tem koscu slovenskega sveta posvečena njim, ki so legli v naročje domovine, da bi mi mogli svobodno živeti v svetu.

Devetletnica smrti svetnika Karla Škulja

Letos 18. junija je poteklo že 9 let, odkar nam je nemila smrt iztrgala iz naše srede g. svetnika Karla Škulja.

Slovenska skupnost v San Martinu se je 23. julija letos udeležila svete maše, ki jo je ta dan daroval v sanmartinski stolnici g. župnik Greger Mali.

Nekateri Slovenci so ta dan pohiteli tudi na pokojnikov grob in tudi tam pomolili za pokoj njegove duše. In prav je tako. Rojaki v sanmartinskem okolišu dolgujejo mnogo pokojnemu g. svetniku, kajti bil jim je za življenja ne samo dušni pastir, ampak mnogo več; bil jim je pravi oče; saj se je ves predal skrbi za njihov dušni in telesni blagor. Marsikdo je v prvih začetkih svojega bivanja v tej deželi našel stanovanje ali delo ravno preko pokojnikovega priporočila in poznanstva. Kako so mu bili pri sreči tudi bolniki. Rad jih je obiskoval in tolažil ter dajal poguma in korajže. In naši mrtvi: ni umrl v tistih letih Slovenec v tem okolišu, da ga g. svetnik ne bi spremljal na njegovi zadnji poti, da mu ne bi blagoslovil groba vetuji zemlji.

Pa tudi za našo tiskano besedo je deloval pokojni gospod. Ves se je predal reviji „Slovenska Beseda“ in domobranskemu glasilu „Šmartinski Vestnik“. Kako je ves gorel za borbo proti komunizmu!

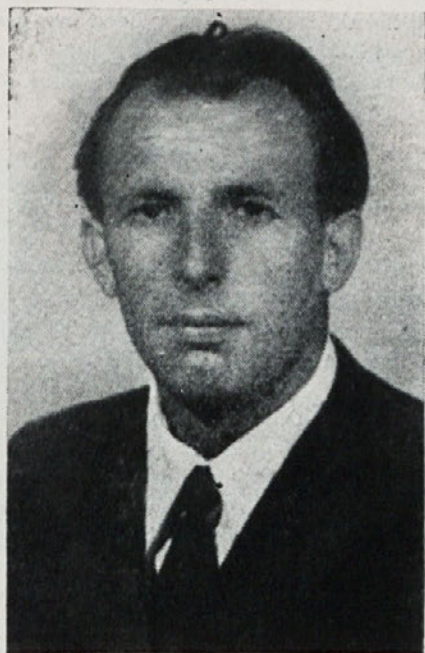
Zato so se tudi odborniki Tabora udeležili svete maše. To je bila tudi naša dolžnost; saj so ravno nekateri odborniki oziroma člani Tabora bili prvi sodelavci pokojnega g. svetnika pri domobranskem „Šmartinskem Vestniku“.

Sledili bomo vedno njegovemu svetlemu vzgledu v borbi proti komunizmu tudi v bodoče; njemu pa želimo, da mirno odpočije v hladni tuji zemlji, čeprav si je neizmerno želel, da bi bilo njegovo zadnje bivališče v slovenski grudi.

— * —

Član DSPB-TABOR v Argentini in naš poverjenik v Moronu (Bs. As.), g. France Gričar septembra obhaja 50-letnico. Agilnemu članu in navdušenemu poverjeniku ob lepem jubileju kličemo: še na mnoga leta!

POROČNIK LUDVIK HREN – petdesetletnik

Ludve!

Če bi tedaj, ko sva čakala na ostrem in vročem teharskem gramozu, kdaj naju zvežejo in vržejo na skladovnico živih drv, če bi tedaj upal misliti, da ti bom še voščil za petdesetletnico, potem — kje neki... — tako težak je ta spomin.

Pa vendar, zgodil se je čudež — v dobro ali slabo — ne vem; zgodil se je in spet sva se našla tostran žice hvala Bogu in v teh dneh si pričakal tvoj zlati življenjski jubilej v krogu svoje družinice z gospo Štefko in hčerkama Marijo Rozo in Iris Terezijo.

Ne vem Ludve, če sva se kdaj preje srečala kot tiste pomladi 1944, tam na Slivnici nad Cerknico ob formiranju Rupnikovega udarnega bataljona. Dovolj dolgo, da sem spoznal v tebi junaka v pravem pomenu besede.

Ni hvalisanje, temveč priznanje ponosne resnice v naši odločni borbi, tvojemu čudovitemu osebnemu junaštvu, sposobnosti vodstva in odločnosti.

Poveljnik bataljona in pozneje polka Vule je vedel, da je tudi 17. četa sposobna najtežjih nalog. In pokojni stotnik Ice — Celjski junak — je zaupal v poročnika Ludveta kot v samega sebe, pa se ni zmotil nikoli.

Od Begunj, preko Sv. Vida, Blok, Sv. Ana, Loške doline tja do Snežnika, pa čez Blatne klanca, Žirovnico, Grahovo in Martinjak se „čul odmev je tvojega koraka,“ pesem, vrisk in streli. Pa naprej pod Nanos, Črni vrh, Idrijo Cerčno in Trnovski gozd in skozi cvetoči češnjev cvet v Vipavi. Pa Kočevje, Bela krajina in Rog...

Tako gosti so bili pohodi in borbe, da so se komaj zvrstile v času.

Videl sem te trudnega, lačnega premraženega, s težo neprespanih noči, pa nisi nikoli tožil. Znal si stisniti zobe, požreti bolečino, da je iz nje pri-vrela pesem, naša fantovska, domobranska pesem, o dekletu tam daleč, o mami doma, o naši Sloveniji dragi, in ves vod je zapel in pela je četa in bataljon... pa je bilo lepo, tako nepozabno lepo — Ludve še veš?

To je bil drugi del tvoje ponosne in junaške zgodovine, potem, ko si eden prvih ob osnovanju vaških straž vstopil v postojanko Videm-Dobrepolje, od koder si bil premeščen v Dolenjo vas pri Ribnici in leta 43 zopet poslan na prejšnje mesto.

Šel si skozi ogenj Turjaka kjer si bil ranjen in nato po zasramovanjih in udarcih ušel iz kolone namenjene za Mozelj.

Dolga in poučna bi bila tvoja pisana povest Ludve, poučna za nas vse; ob njej bi ponovno spoznali, kako lepa je naša Slovenija, koliko žrtev je vredna!

Ludve, dragi prijatelj in soborec!

Prejmite tople čestitke, moje osebn, preživelih soborcev udarnega bataljona in njegovega poveljnika ter v imenu starešinstva Tabora.

Na mnoga leta!

Ivan

TABOR, KI GRE V ZASUŽNJENI DOMOVINI OD ROK DO ROK, JE PRENOSILEC KLICE SVOBODE, KI RAZJEDA KOMUNISTIČNO SUŽENJSTVO. PORAVNAJTE NAROČNINO IN PRISPEVAJTE V TISKOVNI SKLAD, DA BO TO DELO LAHKO NEMOTENO IN VEDNO BOLJ USPEŠNO OPRAVLJAL!

Iz domovine je prišla žalostna novica, da je tamkaj umrla mati našega zveznega tajnika in neumornega sodelavca g. Pavla Borčičnika. Ko našemu delavnemu članu in sotrudniku izrekamo svoje doživeto sožalje, smo obenem prepričani, da se s svojim neutrudljivim delom najlepše oddoljuje spominu svoje matere. Molimo za pokoj duše slovenske matere, ki naj ji Vsemogočni tuzemsko trpljenje obilo poplača v bližini naših mučencev.

ZADNJI JURIŠ

(Odlomek)

Kakor kamen sem padel z bodeče žice med korenine in praprot. Na levi nogi me je nekaj zbodlo nad stopalom. Med prsti sem začutil kri.

Vpitje in povelja so me mešala med zmedo rdečih stražarjev. Bombe so treskale v prazno in gesti strelji so se kakor iskre zadirali v temo.

Obležal sem pod žico; morda za sekundo, da sem se zavedel položaja. Na levo poleg mene je nekaj zamolklo padlo; videl pa nisem ničesar.

„Primi ga, tu spodaj!“ se je nekdo zadril zadaj nad glavo.

Kakor strel sem se pognal iz korenin preko osvetljenih smrek v temo. Za mano je siknil šop krogel. Bose noge so se mi zapletle med dračje, da sem se zakotalil kot ustreljen. Kriki in strelji so me spet pognali, da sem spet drvel kot blazen, padal in vstajal, kajti vpitje, ki je zaostalo za mano, se mi je zdelo, da mi sledi.

Kje neki je drugih deset; Bog ve, kako je z bratom, me je zaskrbelo. Skoro me je bilo strah misli, da sem morda sam med ubeglimi.

Tekel sem v temo in se spodtikal ob korenine; včasih za korak postal, da bi zasledil katerega izmed naših. Zakasneli strelji, ki so se trgali v temo, so me spet pognali.

Pred menoj se je nalomilo dračje. — Stisnil sem se ob deblo in zadril oči v temo. Ničesar določnega nisem razložil. Zdelo se mi je, da se neznani koraki oddaljujejo. Pohitel sem za njimi. Nekaj temnejšega kot noč je švignilo čez jaso.

Partizan? Ne, ni sovražnik; sam bi se ne spustil v temo za ubežnikom. Nekdo naših je! Moj Bog, morda je Niko! —

Kakor divji sem udaril za njim preko jase. V rani me je zbadalo in noge so se mi vedno bolj zapletale. Preskočil sem gozdno pot, ki se je zasekala čez obronek in obstal. V prsih mi je razbijalo; z odprtimi ustmi sem poslušal...

„Niko, Niko!“ sem polglasno šepnil v noč. Nič se ni zganilo.

„Niko!“ Zavpil sem, da sem se ustrašil lastnega glasu. Nobenega odziva iz teme, le gori v vejah se je splašil ptič in prestrašen zagrulil nad borštom.

Opotekel sem se za cesto in bežal, bežal...

Na vrhu grebena sem se sesedel ob smreki in zadržal dih —

Vse mirno.

— —

„Nikoo!“

Nekje z leve se je utrgal strel.

Pognal sem se od debla, da bi se spustil navzdol, pa so mi klecnila noge, da sem se zrušil kakor zadet. Rana na nogi me je ostro zaskelala.

Poizkušal sem vstati, pa so bile noge mrtve. Ostri gramoz v areni mi je izpil moči in ta noč mi je izsesala zadnje sile.

„Niko, počakaj, Niko“, sem šepetal bratu v temo in bilo mi je kakor otroku, ki je ostal sam sredi tuje ceste.

„Nikooo!“ Zatulil sem kot obstreljena zver.

Noč je skrivnostno molčala.

*

„Srečno hodi brat! Ti povej domačim, kako je z nami, kje umiramo prodani. Hiti, Niko! Zbogom; srečno hodi!“ sem voščil bratu v temo.

Bolečine v rani so otrpnile in čudno prijetno toplo mi je gomazelo iz mrtvih nog; po vsem telesu, se mi je zdelo, da se razleza. Tako dobro mi je del počitek. Nič več ni bilo hrepenjenja in tudi preganjalcev me ni bilo strah.

Tako mehko, toplo mi je bilo.

*

Spet sem bil med fanti na gramozu; pa to pot ni bil oster in tudi stražarji niso bili hudebni. Lica fantov so čudno žarela v nekem pričakovanju. Vse lepše kot je prostost-svoboda. Najrajši bi peli, kakor takrat, tiste noči. Nihče ni govoril, da bi ne motil svetega pričakovanja, le radost, skoro boječa, pred nečim redkim je sijala iz njih.

Niko, kurat Polda, Ivan, Francé, Tone, Jože, Janez, Rado... Še oni, ki so jih odpeljali v nočeh so bili spet tu: Vinko, Polde, Matija, Milan, Hinko, Francelj... V očeh jim je gorelo nekaj, česar nisem razumel. Nič več jih ni bilo strah bodeče žice in tudi o mladosti se niso več pogovarjali.

Rad bi jih vprašal, od kod ta sreča, pa se jih nisem upal. Celo brata sem se bal motiti. Prav ničesar nisem razumel, pa sem bil srečen, ker sem jih videl pogumne.

Tam iznad borštov od Sv. Ane je priplaval navček.

Pa ni jokal kot včasih; ne, pesem, mehka in božajoča je hitela k prodanim. Vedno glasneje je vstajala, silna. Zbudila je velik farni zvon v Celju, da se je zil s teharskim navčkom. Tudi na Pohorju se je zganilo, v Goricah, v Savinjski dolini; veličastno, mogočno je odmevala pesem, kakor da so se zamajali vsi zvonovi v Sloveniji.

Molče so zrl fantje proti vrhu. Obrazi so jim sijali in v očeh je gorelo kakor otroku, ki se je zbudil v materinem naročju.

Tam od protitankovskega jarka so pozdravljali častniki in podčastniki, kakor da jih niso podrli tistega večera: Ice-stotnik Rihar, Kavčič, Mušič, Pezdirc, Čelesnik, Ivanc, Telič... Več niso imeli krvavih glav, tudi trnova žica jih ni več rezala v zapestju. Stopali so prosti, brez straž in v njihovih očeh je bila pesem sreče in snidenja.

Kakor na povelje so vstali fantje in se razvili v dolgo vrsto proti njim. Bodeča pregrada se je kar sama razmaknila pred njimi in straže so povesele orožje. Pesem se je razlivala čez boršte; pritrkavalo je kakor k proščenju, kot bi vsa domovina obhajala žegnanski praznik.

Dolga, silno dolga je bila vrsta, ki se je pomikala skozi boršte na vrh pesmi naproti. Kar ni je hotelo biti konca, kakor da so se jim pridružili še vsi oni iz Turjaka, Osolnika, z Grčaric...

Sedel sem kot hrom berač ob božji poti, kjer se pomika procesija in strmél v odhajajoče fante. Nihče me ni povabil s seboj in tudi sam se nisem upal pridružiti nobeni izmed vrst. Ko pa so zadnji odšli mimo mene, sem se pogнал, da bi stopil za njimi, pa me je ostro speklo nad stopalom in omahnil sem nazaj na mrzli gramoz. — Pesem je utonila v borštih in z njo odhajajoči bataljoni...

Pretegnil sem si otrple ude v jutranjem hladu, ki sem ga čutil v kosteh. Tam na vzhodu se je međlo žarilo. V hladnem jutru sem se zdrznil nad resnico. Nekje iz grape se je zasmejala sova — —

Kakor na platnu so vstajali iz mraka dogodki noči: Sestanek — načrt za beg — plezanje med hropečimi fanti — piljenje notranje pregraje — opazovanje sumljivih stražarjev — zaton meseca in prehod preko odprtine — juriš s kamenjem na straže — kriki — streli — beg — — —

Preložil sem bolečo nogo, pa me je zbadlo in ko sem obrisal roso, je bila roka mokra od krvi. Nad prsti sem otipal dolgo rano. Raztrgal sem podlogo pri vojaški bluzi in si jo ovil okoli noge.

Na vzhodu se je vedno bolj rdečilo. Vse določnejšo obliko so dobivala drevesa v mraku. Poskušal sem vstati, pa se mi je zvrtilo v glavi, da sem se opotekel pod grmovje. Mah, kjer je počivala noga, je bil namočen s krvjo. Kam sedaj? Kako?

Poskušal sem dognati po vzhodu, v katero smer je taborišče njegove bližine me je bilo groza.

Proč, čimprej proč, četudi po štirih, dočler je še mrak. Zasledovalci bodo gotovo preiskali boršte in če te nadejo živega...?!

„Halo, tovariš vodnik, na to stran, sem!“ V gošči nad grebenom se je zadržal partizan.

*

Zadržal sem dih; vsako mišico sem čutil.

Zasledili so me!

O Bog, udari s slepoto moje sovražnike, ali pa me jim daj mrtvega.“ Moja molitev je bila predrzna.

Onstran grmovja, pod katerim sem prežal, se je nalomilo dračje pod hitrimi koraki.

Kri se mi je ustavila v žilah. Pest se je zagrizla v trhel odlomljen štreclj.

Kot kroglo me je vrglo za njim. Noga mi je klonila, da sem se zakotalil po resju. V jutro se je utrgal rafal — previsoko.

Pobral sem se, se spet opotekel, preskačoval grmovje in dračje. Ubežnik pred mano mi je kazal pot.

Nikakor nisem mogel zmanjšati razdalje med nama, da bi spoznal

bežečega prijatelja. Drvela sva preko posekahih debel in se zadirala skozi grmovje.

„Niko — Rado — Tone — Lojze — Andrej — Janez“, sem sopel za njim, da bi me spoznal.

Pred jasno ob stezi je udaril na levo. Presekal sem ovinek in ga skoraj dohitel.

Ozrl se je. Zadržal je korak in mi stegnil roko. V nekaj skokih sem ga dohitel in ujel ponudeno roko.

„Tone!“ Več ni prišlo iz zasoplih prsi.

„Beživa!“ se je izvilo iz njega.

Krepko sta se priželi roki in tekla sva kakor otroka; postala korak, kakor, če so zasledovalci blizu — globoko zajela jutranji hlad skozi suha grla, pa spet drvela. V teh sekundah, dolgih kot večnost, je viselo življenje.

Mrak se je umaknil dnevu pod gostim smrečjem. Med tekom sva smukala mlade smrekove poganjke; suho grlo kar ni dalo dihati. Presekala sva stezo in onkraj grmovja ubrala njeno smer, da bi zmešala sled zasledovalcem. Ovinek sva prešla preko grebena. Pod robom se je zaiskrilo.

„Voda!“ se je pognal Tone proti izvirku in me potegnil za sabo.

Požirala sva, kakor bi pila življenje, ki je bežalo pred nama. Kar nisva se mogla zvrstiti ob malém izvirku; vse preslaboten je bil za tako žejni grli. Srebala sva, kakor bi se hotela napiti moči, ki jih je izsrkal ostri, vroči gramoz.

„O Bog, kako si dober! Tvoje ime bodi posvečeno,“ se je oddahnil Tone, ko sva se okrepila.

Zavlekla sva se za grmovje, da sem si nanovo povil noge.

„Te je zadel?“ ga je zaskrbelo.

„Ne vem, ali sem se pa samo zapel v žico, ko sem se prevrgel preko. Takrat me je ostro zaskrbelo.“

„Bog ve, kako je z ostalimi,“ se je bal Tone. „Skoro me je bilo strah, da sem sam. Ko nisem začutil nikogar, sem postal za tistim robom tam nad taboriščem, pa so me zasledili.“

„Če te nisem jaz podil; si čul, ko sem klical?“

„Nikogar naših, le “tovariši” so bili glasni in treskalo je kakor v peklu.“

„Potem je bil Niko. Za mano se je prevrgel preko žice; v temi pa sva se zgrešila — omagal sem.“

„Te boli?“ je zaskrbelo Toneta.

„Ključje. Tako težka postaja noga.“

Ko sva se spustila po bregu navzdol, se je skozi vejevje zabelilo.

„Cesta!“ je zaskrbelo oba.

„Če bi bila onkraj nje, bi bila dobra,“ si je zaželel Tone.

Spustila sva se še nižje.

„Proga!“ je obstal Tone.

„Voda —!“ se mi je potegnil obraz. Tone se je sesedel na rob.

„Vogljajna!“ je uganil.

Molče so se srečale oči. Kam ?

Zadaj zasledovalci, pred nama zapreke; tri, druga za drugo.

„Udariva, Tone! Rajši poginem v vodi, kakor v rokah rdečih. Bo krajše.“

„Poizkusiva na levo morda bo več hriba. Tu se bom utopil kot kamen; saj ne znam plavati,“ je obupaval Tone. Nekje zadaj je zalajal pes.

— —

Kot krogla sva se pognala do roba ceste, prisluhnila ob grmovju. Vse mirno. Cesta je bila prazna. Na levo se je vzpenjala v klanec, ki se je nevarno skrival za ovinkom. Nekaj korakov proč je ležala proga — za njo Vogljajna, nad katero je spala rahla meglica v hladnem junijskem jutru.

V nekaj skokih sva se pognala preko ceste pod rob. Gramoz na progí je zaškrobotal pod koraki in že sva bilo ob nizkem bregu močvirne reke.

„Preplitva za plavanje,“ sem uvidel v strahu. Tudi prebredla ne bova globokega močvirnega blata.

„Poizkusiva višje!“

Sklonjeno sva hitela po čistini ob vodi navzgor.

„Nazaj poti ni več! V vodo, četudi se pogrezneva v močvirje!“ mi je razbijalo v glavi.

„Hiti, skrij se!“ je priganjala cesta; „ovinek je tako sumljiv!“

Pred nama je zapiskal vlak.

Če bi naju podrl rafal bi ne zdrsnila tako v ločje ob vodi. Kot ubita sva obležala.

Izza ovinka je puhnil dim.

Sedaj? —

Mišičje je drgetalo. Kar čutil sem rafal, ki mi bo odprl glavo. Prišel sem se še nižje in se stisnil pod rušo. Nišesar nisem videl, le breg se je tresel, ko so mimo šklopotala kolesa — tako počasi — dolgo. —

„Čoof!“ je toplo plosknilo v vodo.

„Bomba,“ sem se stisnil v breg in čakal. Zapazili so naju. — Pa ni tresknilo in vlak je odpeljal proti Celju.

Previdno sem okrenil glavo in se ozrl za Tonetom. Pa nisem videl drugega kakor blatno glavo, ki je mokro mežikala iz sklenjene vode, in dve pesti, ki sta se krčevito zajedali v vrbovje na bregu. Ko se je spustil pod rob, mu je zdrsnilo prav, ko je vlak drdral mimo.

„Si prišel do dna?“

„Nisem, pregloboko!“ Kar lilo je blato od Toneta, ko sem mu pomagal na suho.

„Naprej preko vode!“ je priganjala cesta.

„Bežita!“ je svaril skrivnostni gozd nad njo.

„Naprej!“ Tekla sva navzgor ob vodi. Za ovinkom sva uzrla razstreljen železen most, ki se je namakal v Vogljajni. Za njim je spala vas.

„Štore!“ je uganil Tone.

„Naprej!“

Nič se nisva skrivala sovražniku, ne cesti, ne progi. In, če bi bila straža na mostu, bi se pognala preko nje. Za nama je kar gorelo.

Že sva bila pri mostu. Urno sva preskačkovala po zvitem železju do srede vode, kamor sta se zarila zlomljena konca. Močan skok — še nekaj prijemov in dosegla sva breg.

„Juriš! Huraaa!“

Ko je Tone odskočil, mu je nad glavo zažvenketal rafal s ceste.

Zaprašila sva se pod grmovje ob travničku in ob njem do hoste. Še nekaj strelav se je zadržalo v breg, potem je utihnilo.

Precej visoko sva se že povzpela v breg, pa je pes še vedno lajal s ceste.

„Na varnem sva, hvala Bogu,“ se je oddahnil Tone in ovijal blato raz sebe.

„Ne sledijo nama“, sva bila prepričana.

Komaj sem se še vlekel preko grebena. V rani me je ostro zbadalo. Čutil sem, kot bi vlekel težak debel bat namesto noge. Rad bi se obvezal, ker sem cunjjo izgubil na begu pa nisva utegnila. Naprej, da zmešava sled, če morda udarijo za nama.

„Vsaj tam do tistega vrha, če se bo dalo,“ je Tone pokazal preko doline na skalni rob, poraščen z gostim grmovjem.

Visoko se je že povzpelo sonce iznad Pohorja ko sva se privlekla do vrha. Leno je polzela pod nama Voglajna, kakor da ni doživela ničesar. Nad boršti se je vzdigovala megla.

„O Bog, kako silna je Tvoja dobrota! Tvoje ime bodi posvečeno!“ je Tone naslonil razgreto čelo na mrzlo skalo. — Tam od Sv. Ane je zazvonilo jutranji pozdrav.

„Ti, ki si naju izpeljal iz rok sovražnikov, spremljaj naju še naprej, vodi naju — kamorkoli!“

Kakor veliki duhovnik na gori, je Tone razprostrl roki.

Tam izza holmov se je vila bela cesta kot razposajena mladost in hitela v Celje — naprej do Ljubljane — do doma. Preko nje so se prebudili boršti. In tam daleč so se kopale Karavanke v jutranjem soncu, za njimi pa je čakala svoboda — Koroška!

Še nikoli se mi ni zdela domovina tako lepa, pa tako uboga, kakor ta trenotek. In Bog mi še nikoli ni bil tako blizu kakor to junijsko jutro.

Tam doli nad Savinjo pa so pričale skalnate gmote razdrtega gradu, da je sužnost stara že tisoč let — domovina pa je nesmrtna.

Iz borštov nad Teharji se je utrgal dolg zamolkel rafal.

— —

Nemo sta se srečala najina pogleda. V mrtvih očeh je bila prošnja.

„Na čast Križanemu Jezusu za naše fante,“ je molil Tone.

Ko sem bil že na varnem, pa še vedno sredi svojih sovražnikov, je prišlo sporočilo:

„Nahajam se v št. Viških zaporih. Spet med našimi fanti. Na begu iz Teharij so me pri Moravčah ob Savi ujeli s psi. Zbogom — Niko.“

In potem drugo:

„Na kresni večer so pod Mrzlo planino pri Hrastniku ujeli nekega domobranca. Ker je trdil, da je duhovnik, so ga tako zbili, da jim je obležal pod nogami. Zavlekli so ga pod gozd in zagrebli.“

„O Bog, pripravljen sem — kadarkoli da bom enak njim ki si jih izbral za žrtvenik domovine,“ sem molil nedoumljivo Dobroto.

Zaželel sem si smrti, da bi me našli in ujeli živega, kot so ujeli Nikota, Toneta, Radota, Andreja, Tineta, da bi bil spet pri njih da bi jim bil enak.

Tisti zadnji večer pred jurišem smo se domenili: Če bi nas zunaj žice razkropili, se počakamo tam daleč na onj gori na vzhodu. In predno so naju s Tonetom ponovno zajeli, sva si obljubila! Kjerkoli naju razbijejo, tam se zopet najdeva!

Da, vse vas bom zopet poiskal in našel, moji mrtvi prijatelji!

V Teharjih mi je z nasmehom voščil nasvidenje komandant Ice — stotnik Rihar, predno se je zrušil. — Na Kočevskem spi Niko in moji fantje — Pod Mrzlo planino pri Hrastniku pa me čaka Tone Polda — kurat Rupnikovega bataljona.

Stane Pleško

SENENE VILE

(Nadaljevanje)

Za ovinkom onkraj železniške proge so kmalu zagledali očeta in mater, ki sta se počasi bližala. Takoj so jima stekli naproti, kot bi jih ustrelil iz puške.

„O, kako ste zrasli!“ jih je sprejel oče in jih nerodno pobožal po razkuštranih laseh.

Otgroci se niso sprostil kot ponavadi. Kar niso bili več otroci. Brez besed so jima sledili, ju tu in tam prehiteli in prešerno zacvillili, zraven pa boječe ogledovali rokav na očetovem suknjiču, ki je enakomerno nihal ob telesu in dopovedoval: ne bo več kruha.

Oče je sledil njihovim očem in videl strah, ki so ga bile polne. Za hip je obstal, dvignil prazni rokav in rekel: „Le glejte, otroci! Ni več roke, je ni.“

Potem je spet tiho stopil po cesti; iz otroških ust ni bilo ne sme-
ha ne besede.

Doma so bila vrata nastožaj odprta. Mati je pogledala starejše-
ga in počitala:

„Pa še zaprli niste!“

„Mama, kdo nam bo pa kaj vzel?“ je hitro odgovoril otrok, ne da
vedel kako so jo te besede spekle.

Mater je zbolela misel da se tudi otrok že zaveda, čigavi so in
kako jim je. Žalostno je stopila v bajto, ki se ji je zazdela mrzla in za-
puščena kot mrtvašnica na pokopališču. Oče je pogledal okrog hiše, šel
globoko po sapo, potem pa navkljub vsemu, kar ga je težilo, dejal:

„O, tudi nam bo še drugače, otroci... mora biti.“ To so bile mrt-
ve besede samotolažbe, katerim niti sam ni mogel verjeti. Žena ga še
pogledala ni, kajti oba sta vedela, da so zapisani revščini in jo bodo
tolkli do zadnjega.

6

Vse do Velike noči, ki je bila tisto leto precej zgodnja, je bilo vre-
me pusto in hladno, po praznikih pa se je ogrelo, da je bilo za belo ne-
deljo že kar zeleno. Kovača je bilo vsak dan bolj groza grdo zaraščenega
štelja roke, čeprav se je bil v bolnici že kar sprijaznil z dejstvom, da
bo moral odslej brez desnice skrbeti za družino. Ko bi imel kaj svojega
bi že kako, lahko ali težko, pridelal krompirja in turščice, drugi se ga pa
bo vsak branil. Morda mu bo kdo odrinil camboh krompirja, da se ga
bo odkrižal, za lelo ga pa ne bo nihče najema. Kaj bo revež z levico, ki
je nerodna, da mu še v usta prav ne nese! Na opekarno še misliti ni
upal. Tam še bolj velja, da si vreden toliko, kolikor zaležeš pri delu. Še
vrat v pisarno mu ne bodo odprli, kaj šele, da bi ga gledali in poslušali,
kako zna stokat, za delo se pa še vprašati ne upa ker ve, da ni za no-
beno rabo.

V ponedeljek po beli nedelji je opekarna spet začela z delom. Dol-
ga vrsta deklet in starejših moških seje s kolesi peljala mimo Kova-
čeve hiše. Stari Matic iz Radne je kreval kot na novo podkovan konj.
Kmalu za njim je pridrsal s hribov Grabnarjev Janez, ki ga je vsakdo
poznal pod imenom Mačkov strah; do pozne jeseni bo spet živel ob kru-
hu in vodi, ko ne bo dela več, ko pa spet odšel po isti poti nazaj v Ma-
čkov graben, kjer bo preživel zimo v svoji bajti.

Tedaj tudi Kovač ni strpel doma; odšel je za drugimi, čeprav ni
mislil, da bi dobil delo. Nikamur se mu ni mudilo, ker je hotel, naj
„majster“ opravi najprej z drugimi; z njim se itak ne bo dosti zamu-
dil. Rekel bo besedo ali dve povprašal po roki, dela še omenil ne bo, je
Kovač vedel že vnaprej. Morda je šel samo zato da sliši dobro besedo,
se komu zasmili, in jim dokaže, da bi še vedno rad delal, če bi mogel.

V opekarni se je nemalo začudil. Majster Perkon ga ni ošinil osor-

no, kot je pričakoval, češ: kaj je pa tebe prineslo sem? — ampak ga takoj povabi, naj počaka.

Kovač je odšvedral v pisarno, gledal sem in tja ter ni vedel, kam bi se del. Vse preveč neroden je bil za pisarniške prostore. Je vse drugače tam zunaj med vagončki za ilovico, ali v jami, kjer je eden bolj umazan kot drugi, ali v veliki stavbi na koncu peči, kjer ropotajo stroji in meljejo trde ilovnate kepe ter jih tlačijo v mehko gmoto.

Nenadoma vstopi mojster, obesi suknjo na kljuko, nanjo pa potisne še klobuk. Brez narejenosti stopi h Kovaču in vpraša:

„No, Jaka, si se pozdravil?“

„Pozdravil?“ tiho in otožno odvrne Jaka in postrani pogleda na desno ramo. „Takle sem zdaj.“ Potem mu je zmanjkalo besede. Sede! je na ponujeni stol in vzdihnil.

Mojster je videl njegovo bolečino. Povprašal je po družini in se pozanimal, s čim se preživljajo. Kaj hitro je imel pred očmi vso Kovačovo beračijo in revščino.

„Boš lahko še kaj delal?“ je nazadnje vprašal ter Kovaču pogledal v oči.

„Tako bi rad, a ne vem, če bom za kaj!“

„Za vse ne boš, to vem; na kaj popazil, to in ono dal v red, ob večerih pa zaklenil, bi pa še lahko.“

Kovač ni vedel, kam Perkon namerja besedo. Brezbrižno je odgovoril: „Takega delavca vam ni treba.“

„Ni treba, to je že res, a ker si bil priden in zvest, dokler si bil zdrav, ti bom zdaj pomagal, da vsi skupaj od lakote ne pridete preč. Še danes grem k lastniku in bom bahteval čuvaja. Toliko boš že dobil, da boste imeeli kruh. Jutri se oglasi!“

„Bog lonaj, gospod majster!“ se je Jaka zahvalil, nerodno pomolil predenj levico in odšel.

Tako lahko je hodil v svoji preveliki sreči, da nog še čutil ni. Nič več se ni bal življenja. Spotoma je krenil v Skopčevo štacuno, da kupi štruco kruha in jo odnese domov. Naj se otroci spet enkrat najedo in žena naj po dolgem času spet brez skrbi vgrizne. Sitim bo lažje govoril o sreči, da je spet dobil deło in da ne bodo več lačni in razcapani.

Trgovec ga je najprej samo zdaleč gledal, končno pa je le pristopil in hinavsko dejal:

„Sem slišal, da si bil nesrečen..“

„Saj vidiš — roke nimam,“ je bil Jaka kratek.

„Zbodel si se, sem slišal,“ je še dalje tupal trgovec, da je le nekaj rekel.

„Žebelj je vrag!“ je odsekal Kovač in zdelo se mu je, da še nikoli ni tako moške rekel.

„Ja, majhen je, pa je močan... Takrat je bilo...“ je Skopec moljtal sam zase in skoro preveč rekel.

Jaka ga še slišal ni. Zapičil je oči v skladovnico lepo zapečenih štruc in hlebov, rekoč:

„Skopec, štruco bi rad. Pri nas že dolgo ni bilo kruha na mizi.“

Trgovec je prinesel dve. „Na!“

„Eno, sem rekel, za dve ne zmorem,“ je ugovarjal bajtar.

„Vzemi in pojdi!“

„Koliko sem dolžan?“

„Nič. Ko boš kaj zaslužil, boš plačal, za te pa ne vzamem pare.“

„Bog lonaj, Skopec. Bog ti povrni.“ Kovač je zadovoljno pograbil kruh in šel. Doma je bilo veseleje.

Potem je Kovač vsak dan hodil mimo Skopčeve trgovine; zjutraj na delo, zvečer domov. Dostikrat se je ustavil tod, a vbogajme ni hotel nobene stvari več. Kadar je šel mimo, je videl trgovca, ki je slonel pri oknu in gledal za njim; vsak dan, zjutraj in zvečer. Kovača je bilo že kar strah hoditi mimo. Le kaj ima ta človek z njim, da ga gleda, kot bi v sebi nosil neko skrivnost? Kovač si ni znal razvozlati vprašanja. Se bolj se je čudil, ko je v hišo začel prihajati pek in tudi mlikar je za vrati večkrat pustil kanglo mleka. Nihče ni vprašal za plačilo. Kovačica je zvedela le toliko, da vse pošilja dober človek, ker se mu smilijo otroci. Kovačevi nikoli niso bili toliko presiti, da bi se gnali, kdo je njihov dobrotnik; vzeli so in pojedli.

Čez dobro leto se je Jaka spet ustavil pri Skopcu. Trgovec ga je poklical v posebno sobo in začel kar naravnost:

„Včeraj sem kupil tisto mlako ob tvoji hiši. Šiškar se je jezil, da nič ne nese, jaz pa nisem hotel, da bi kdo drug pograbil. Kar brez skrbi vsadi, kar hočeš, ker se jaz z zemljo ne mislim ukvarjati.“

Jaka se je spet na vse načine zahvaljeval, toda trgovčeve dobrote si ni znal razložiti.

Skopec je vede, kaj dela. Hotel je pomiriti svojo vest, a ta se ni dala ugnati. Vsak dan ga je gnala, naj se spove greha, a tega ni mogel storiti. Leto in dan je stal ob oknu in gledal za Kovačem, ki je bil nesrečen, a še slutji ni, da mu je to nesrečo pripravil trgovec.

(Sledi)

TEMA ZA RAZMISLJANJE

Iskrene, jasne in odkrite besede so najboljša pot, da se ljudje razumejo.

(Winston S. Churchill)

DR. FRANJO MARŠIČ

Ko je naš pošten narod slovenskih svobednjakov na nečtetih ljudskih taborih zavrzel komunistično revolucijo prav za časa tuje okupacije, je okrajni glavar za ljubljansko okolico, dr. Franjo Maršič, ponosen, vzravnal in jasnega čela stal odločno z njim.

Dne 24. aprila t. l. je v Clevelandu, Ohio, zatisnil oči bivši okrajni glavar za ljubljansko okolico, zvesti član DSPB-TABORA-a dr. Franjo Maršič. Smrt ga je iztrgala iz naše srede, ko je napolnil 80 let življenja, katero je bilo polno neutrudljivega, neprestanega dela za slovenski narod.

Takoj po prvi svetovni vojni, ki se je je moral udeležiti na ruski fronti, je vstopil v državno službo. Prišel jo je v Kamniku, kjer je tudi v poznani družini dr. Alojzija Krauta našel svojo življenjsko družico, ki mu je dala hčerko Zdenko in sinova Dušana in Bojana.

Kot eden izmed naših najbolj sposobnih upravnih uradnikov je kasneje služboval še v Kočevju, Laškem in v Brežicah, pa preko mesta sreskega podnačelnika v Dubrovniku prišel na mesto okrajnega glavarja v Novem mestu, nakar je leta 1935 odšel na čelo okraja Ljubljana-okolica. Glavar ljubljanske okolice je ostal vse do nesrečnih majniških dni leta 1945, ko je skupaj s svojim narodom moral zapustiti ljubljeno, iz tisočerih ran krvavečo domovino in v tujini iskati zatočišča pred krvavim komunističnim navalom.

Kot se je v svobodi na delu ves žrtvoval za svoj narod, tako je tudi v izgnanstvu skupaj s svojo ljubljeno družino delil usodo pregnancev izigranega, izdanega ljudstva dokler se leta 1950 ni preselil v Združene države, kjer ga je sedaj iz miru v krogu vaukov iztrgala smrt.

Pokojni glavar dr. Franjo Maršič je bil kremenit slovenski kmečki značaj, ki je kult poštenja in zvestobe znal povzdigniti na žrtvenik osebnega ugodja. Samo tako si je mogoče razložiti, da je v letih zmede med drugo svetovno vojno neustrašeno ostal ob strani svojega ljudstva. Prav zaradi tega svojega, v srčiki slovenstva zakoreninjenega značaja je tudi takoj stopil ob stran prezidentu **Rupniku** in ostal ne samo eden njegovih najbolj sposobnih sodelavcev, ampak tudi do konca, do osebne žrtve zvest prijatelj in pričevalec.

Tisti, ki so sodoživljali medvojna plebiscitarna leta, ko se je narod izrekal proti komunizmu prav zaradi okupacije, katero so rdeči zločinci izkoriščali za revolucijo, ne bodo nikdar pozabili njegove močne osebnosti, ki se je zravnana, ponosna, jasna, obdržala s tribun, okoli katerih se je zbiral naš narod, da je za večno obsodil in preklel komunistično zločinstvenost med okupacijo, ko so trpeče prebivalstvo in njegovi zvesti služabniki imeli zvezane roke. Prav zato so takrat bili ljudje kova dr. Franja Maršiča **civilni junaki**, ki bodo ostali v analih slovenstva na takšnem mestu da do njihove višine in veličine ne bo mogla nikdar pljuskati nizkotna brozga zaplotniških interesov drobčenih računarnjev, ki se še po več kot dvaindvajsetih letih neprestanega boja med svobodo in komunizmom nočejo prepričati, da so se že takrat vsaj tragično zmotili v računu, — če ne kaj hujšega...

Zaradi svojih značajnih kakovosti junaka izza let preizkušnje, je pok. glavar dr. Franjo Maršič takoj tudi našel svoje pravo mesto med zdmsko skupnostjo in z isto odločnostjo povsod, tudi ob priložnostih, ko bi drugi mogoče preračunano molčali, zagovarjal resnico našega pravičnega boja, pa tudi odkrito in z zastavitvijo svojega čistega imena branil čast in dostojanstvo njegovih bojevnikov in vzornikov. Zato tudi ni slučaj, da je bil pok. glavar dr. Franjo Maršič od vsega začetka zvest član DSPB-TABORA, naš sodelavec in očetovski svetovalec.

Ko se v hvaležnosti za vse, kar je v teku svojega dolgega, plodnosnega življenja storil in pretrpel za svoj narod, klanjamo njegovemu svetlemu spominu, pok. glavarja dr. Franju Maršiču v trenutku odhoda med naše vzornike, ki nam iz onostranosti kažejo pravo pot in nas podžigajo, obljublamo, da ne bomo nikdar in pod nikakšnimi okolnostmi prenehali z našim bojem in delom do osvoboditve pod vodilom: **Bog — Narod — Domovina!**

Glavar dr. Franjo Maršič! — Hvala, hvala za vse! — V miru uživajte bližino božjo v družbi naših mrtvih junakov in vzornikov!

Strahoten dokument našega časa...

Izmed tisočev prigodic, ki jih sovjetski patriarhi v Kremlju dajo objavljati za zgled sovjetski mladini kot uvod v bližajoče se proslave 50-letnice rdeče revolucije v Rusiji, je strahotno odjeknila v svetovnem tisku posebej tista, ki jo je dne 1. avgusta t. l. objavil v listu „Sovjetskaja Rossija“ star boljševik, ki je bil pripadnik Čeke prve čase po revoluciji leta 1917. — V opisu dogodka, ki ga izrecno posveča „mladim generacijam za zgled“, pripoveduje, da je kot mlad preiskovalni sodnik Čeke nekoč imel kot „špijona“ pred seboj „mekoga, ki je bil svoj čas njegov oče“. Takrat se je spomnil, da jim je organizator Čeke Feliks Džeržinskij zabičal, da morajo biti „s 'sovražnikom' neizprosni, četudi bi bil brat ali oče“. In pisec „mladim generacijam za zgled“ s ponosom boljševika piše:

„Ko so ga odpeljali, sem odločno napisal, kar mi je velevala dolžnost in čast pravega komunista: — Streljati! —“

Še človek, ki je šel skozi revolucionarna leta za časa okupacije naše domovine, kjer tudi ni manjkalo zgoraj opisanih primerov, se mora vseno zgroziti ob tem dokumentu našega časa; ne zaradi tega, ker ne bi do obisti poznal komunizma, ampak zaradi zavesti, da državniki civiliziranih velikih narodov na isti ravni občujejo z ljudmi, ki v drugi polovici XX. stoletja „mladim generacijam za zgled“ postavljajo takšne prizore iz Dan-tejevega pekla.

In še nekaj: Je mogoče verjeti, da se celó med nami najdejo še bitja s priimkom in imenom človeka, ki še danes skušajo zlivati na nas gnoj-nico, ker smo se navzlic okupaciji skušali upreti tej strahotni kugi s sred-stvi, ki so nam edina še bila na razpolago?

...in naš ponos

Če po nepretrganem boju med svobodnim človekom in komunistično kugo pozverjenja človeških čudi, ki po minuli vojni gre od Koreje, Hong-Konga in Vietnama preko vseh celin, še ne bi imeli zadosti razlogov, smo po rabukah črncev v ZDA in konferenci mednarodnih zornikov takozvane „Organizacije latinoamerikanske solidarnosti“ (OLAS) v komunistični Ca-strovi Kubi lahko vsak dan bolj ponosni, da je nekdo izmed nas pred 23 leti preko radia slovenske prestolnice takratnim zaslepljenim pomagačem mednarodne komunistične zarote zaklical:

„Ko pa vam bo Džingiskan 20. stoletja segel zadosti globoko v žep, vedite, da slovenski domobranci že danes branimo tudi vaš imperij!“

Pozivamo
 člane DSPB TABOR-a
 in vabimo
 naše somišljenike, prijatelje in bralce, kakor tudi vso slovensko
 skupnost v Buenos Airesu in okolici, da se
 V NEDELJO, 3. SEPTEMBRA 1967, OB 9,30
 polnoštevilno udeležijo sv. maše, ki bo darovana v kapei
 Slovenske hiše

Ramón Falcón 4158 — Buenos Aires

za pokoj duše vrh. poveljnika slovenske domobranske vojske
gen. LEONA RUPNIKA

ob 21. obletnici njegove mučeniške in junaške smrti.

Starešinstvo DSPB TABOR
 Konzorcij TABOR

Invalidski sklad	Tekavec Ciril, San Justo .. „	500
Družina Kesančič, San Justo,	Cesar Marjan, Moron .. „	500
je namesto cvetja na grob pok.	Ušter Franc, San Justo ... „	500
g. Milana Amona darovala . \$ 2.000	Tiskovni sklad	
N. N., Capital .. „	N. N., Capital .. „	\$ 60
N. N., Capital .. „	N. N., Capital .. „	500
	N. N., Capital .. „	60

NA UREDNIŠKI MIZI

A. Ž., Cleveland, Ohio: Vaš prispevek „V resno razmišljanje“ je sočen, toda psevdonim je po zakonu zaščiten. Izmisлите si drugega! — Pozdrav.

POPRAVEK

Prosimo bralce, da v idejni skicij gen. Leona Rupnika „Nacionalni re-
 duit Jugoslavije“, objavljeni v TABORU št. 8 1967, poleg drugih manjših
 napak popravijo predvsem sledeče:

Str. 200: V drugi vrsti spremnega pisma: Namesto: predpopoldne, pra-
 vilno: predpoldne.

Str. 200: Prva vrsta prvega odstavka osnovnega teksta se pravilno
 glasi: Naš geografski položaj pa dolžina in zgraditev naših
 mejnih front.

Str. 200: Prva vrsta drugega odstavka se pravilno glasi: Naše mejne
 fronte imajo skupno razsežnost nekako 2.600 km.

Str. 206: Prva vrsta drugega odstavka se pravilno glasi: Zaključek o
 obrambni moči naše celokupne mejne fronte v slučaju napada

Hvala

SLOVENSKO ZAVETIŠČE BO DELO VSE SLOVENSKE EMI-GRACIJE IN NIHČE NE BO IMEL PRAVICE ZASLUG. VSA PRAVICA BO PRAVICA REVEŽEV, ZASLUGA PA PRIPADA NAŠIM MRTVIM. SLOVENSKO ZAVETIŠČE BO IZGOVORJENI KOT POMOČI POTREBNIM SLOVENCEM IN ZA VSTOP NE BO POTREBNA LEGITIMACIJA.

V S E B I N A

Revolucija	225
September 1943	227
Tokovi časa in odgovornosti (F. G.)	230
ZA ZGODOVINO	
Predlogi (Gen. Leon Rupnik)	232
IZ DRUŠTEV	
Glavni odbor ZDSPB TABOR	237
Spominska proslava v Clevelandu	239
Devetletnica smrti svétnika Karla Škulja	241
Poročnik Ludvik Hren — petdesetletnik	242
Zadnji juriš (Ivan Korošec)	244
Senene vile (Stane Pleško)	250
V SPOMIN	
Dr. Franjo Maršič	254
ZA BELEŽNICO	256
NA URREDNIŠKI MIZI	III
Invalidski in Tiskovni sklad	III

Correo Argentino Sucursal Villa Madero (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 8133
	FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 2619